

Elina Ylipulli

Vanhemmuuden tukeminen

Opas Tampereen ensikodin asiakkaille

Opinnäytetyö

Kevät 2020

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysala

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Elina Ylipulli

Työn nimi: Vanhemmuuden tukeminen: opas Tampereen ensikodin asiakkaille

Ohjaaja: Tiina Tiilikka

Vuosi: 2020

Sivumäärä: 40

Opinnäytetyön aihe on vanhemmuuden tukeminen. Opinnäytetyö on toiminnallinen ja se toteutettiin yhteistyössä Tampereen ensi- ja turvakoti ry:n kanssa. Opinnäytetyön tavoitteena oli toteuttaa ensikodin työntekijöiden kanssa vanhemmuutta tukeva opas ensikodin asiakkaille. Tampereen ensikoti tarjoaa vahvaa ja yksilöllistä tukea vauvaperheille kodinomaisessa ympäristössä. Ensikodin asiakkaat tulevat ensikodille haastavassa elämäntilanteessa joko velvoitettuna tai omasta tahdostaan. Asiakkaat tarvitsevat erityistä tukea. Ensikotijakson pituus on keskimäärin 2–6 kuukautta.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin ensikodin työntekijöiltä ryhmähaastattelussa. Aineisto analysoitiin teemoittelemalla ja tuloksista laadittiin taulukot. Tulosten perusteella suunniteltiin opas. Oppaan tavoitteena on toimia vanhemmuuden tukena ensikodilla. Työntekijät toivoivat, että asiakkaat löytäisivät oppaasta luotettavaa tietoa selkeästi ja ytimekkäästi esitettynä. Oppaan teemoiksi valikoituvat erilaiset vanhemmuutta ensikodilla tukevat aiheet, kuten ensikodin esittely ja säännöt, vauvan hoito ja kehitys, Tampereen alueen lapsiperhepalvelut sekä vauvan ruokinta ja tarvikkeet.

Toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluu oppaan lisäksi kirjallinen raportti, jossa paneudutaan vanhemmuuteen, vanhemmuuden tukemiseen sekä ensikotitoimintaan Suomessa. Opinnäytetyössä määritellään ensin vanhemmuuden moniulotteista käsitettä eri näkökulmista ja tämän jälkeen perehdytään vanhemmuuden tukemiseen tarkemmin. Opinnäytetyössä myös kerrotaan ensikotitoiminnan historiasta Suomessa sekä Tampereen ensikodin syntyhistoriasta. Lisäksi kerrotaan Tampereen ensikodin nykypäivän toiminnasta sekä paneudutaan ensikodin tilastoihin vuosilta 2014–2018.

Avainsanat: ensikoti, vanhemmuus, vanhemmuuden tukeminen, opas, toiminnallinen opinnäytetyö

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Bachelor of Social Services

Author: Elina Ylipulli

Title of thesis: Supporting parenthood: Guide for the customers of Tampere mother and child home

Supervisor: Tiina Tiilikka

Year: 2020

Number of pages: 40

The subject of thesis is parenthood support. This functional thesis was carried out in cooperation with Tampereen ensi- ja turvakoti ry (Tampere Mother and child home registered association). The purpose of the thesis was to carry out, in cooperation with the Mother and child home's employees, a guide that supports parenthood for the customers of the Mother and child home. The Mother and child home provides strong and individual support for families with babies in a home like environment. Customer families come to the Mother and child home in difficult life situations either obligated by the social services or by their own will. The customers need special support. Families stays in the Mother and child home approximately 2–6 months.

The data for the thesis was gathered from the employees of the Mother and child home in a group interview. The data was analysed by organising it to themes and charts were prepared of the results. The guide was prepared based on these results. The purpose of the guide is to support parenthood at the Mother and child home. The employees wished that the customers would find reliable information in clear and compact form from the guide. Themes supporting parenthood at the Mother and child home were selected as the themes of the guide, such as presentation and rules of the Mother and child home, baby care and development, services for families with children in Tampere region and baby's feeding and equipment.

This functional thesis includes, in addition to the guide, a written report that concentrates on parenthood, supporting parenthood and the Mother and child home activities in Finland. First, the definition of parenthood is defined from different perspectives, and then the concept of supporting parenthood is examined more accurately. Thesis includes also information on the Mother and child home activities' history in Finland and specifically the history of Tampere Mother and child home. In addition, the current activities of Tampere Mother and child home are gone through and statistics of the Mother and child home from 2014 to 2018 are examined.

Keywords: mother and child home, parenthood, supporting parenthood, guide, functional thesis.

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ.....	4
Taulukkoluetelo	5
1 JOHDANTO.....	6
2 VANHEMMUUS JA TUEN TARVE.....	9
2.1 Vanhemmuuden käsite.....	9
2.2 Vanhemmuuden tukeminen	11
3 ENSIKOTITOIMINTA OSANA VANHEMMUUDEN TUKEA.....	15
3.1 Ensikotitoiminta Suomessa	15
3.2 Tampereen ensikoti.....	16
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	20
4.1 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus	20
4.2 Opinnäytetyön tutkimusmenetelmät ja aineisto	21
4.3 Aineiston analyysi	22
4.4 Opinnäytetyön eettisyys	23
5 TERVETULOA ENSIKODILLE –OPAS	25
5.1 Oppaan toteutustapa.....	25
5.2 Sisältö ja informatiivisuus.....	26
5.3 Oppaan laatiminen	30
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	32
7 POHDINTAA	34
LÄHTEET.....	37

Taulukkoluetelo

Taulukko 1. Työntekijöiden näkemyksiä hyvästä oppaasta.....	26
Taulukko 2. Työntekijöiden näkemyksiä vanhemmuuden tukemisesta oppaan avulla.	28

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aihe on vanhemmuuden tukeminen. Kiinnostukseni vanhemmuutta ja vanhemmuuden tukemista kohtaan heräsi työskennellessäni Tampereen ensikodilla sekä omien vanhemmuuden kokemusteni kautta. Vanhemmuus herättää ihmisissä paljon mielipiteitä ja ajatuksia ja jokaisella meillä on omanlaisensa käsitys vanhemmuudesta. Aihe on mielestäni tällä hetkellä erittäin ajankohtainen ja mielenkiintoinen, koska Suomessa on käynnissä isoja muutoksia perhe-elämässä ja perhepolitiikassa. Sosiaali- ja terveysministeriö (2020) kertoo internetsivuillaan, että Suomessa valmistellaan vanhempainpäiväraha uudistuksen jälkeistä suurta perhevapaauudistusta, jonka tarkoituksena on lisätä perheiden hyvinvointia, tasa-arvoa ja nostaa lapsi perhe-etuuksien keskiöön. Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) mukaan perhevapaauudistuksen tarkoituksena on tukea kaikenlaisia perheitä, jotta vanhemmat voivat jakaa vanhemmuuttaan tasaisemmin ja luoda vahvan suhteen lapseen jo varhaislapsuudessa.

Vanhemmuutta käsitellään paljon myös mediassa, keskustelupalstoilla ja sosiaalisessa mediassa. Erilaisia vanhemmuutta käsitteleviä blogeja on paljon, lisäksi Instagramissa on paljon kauniita kuvia sisältäviä vanhemmuudesta kertovia tilejä. Facebookista löytyy satoja vanhemmuuteen liittyviä ryhmiä, joissa keskustellaan aktiivisesti vanhemmuuden kysymyksistä, autetaan toisia, mutta myös arvostellaan ja kyseenalaistetaan vanhempien valintoja. Hyvä esimerkki sosiaalisen median kautta tulevasta vanhemmuuden arvostelusta oli hiljattain, kun somekasvo Rita Niemi-Manninen toimi Imetyksen tuki ry:n imetysvaikuttajana, ja hän antoikin lapselleen äidinmaidonkorviketta tuttipullosta. Tästä hän sai suuren määrän negatiivista palautetta ja arvosteluja siitä, miten hän voi toimia äitinä ja imetysvaikuttajana tuolla tavalla. Niemi-Manninen koki, ettei halua enää toimia imetysvaikuttajana, koska sai osakseen niin paljon rankkaa negatiivista arvostelua muun muassa vanhempana toimimisestaan, ulkonäöstään äitinä sekä ruokavaliostaan (Imetyksen tuki ry 2019).

Suomalaisissa perheissä on tapahtunut paljon muutoksia viimeisten vuosikymmenten aikana. Suomalaisten perhekäsitys on laajentunut entisestään. Perinteisen avio- pari ja lapset -idyllin rinnalle on tullut joukko monimuotoisia perheitä aina sateenkaariperheistä, uusperheisiin ja sijaisperheistä eri kulttuuritaustaa oleviin perheisiin.

Suomessa syntyvyys on laskenut 2010-luvulla joka vuosi. Vuoden 2017 tilastojen mukaan nainen synnyttää enää keskimäärin 1,49 lasta. Ensimmäistä kertaa vanhemmaksi tulevien keski-ikä on noussut. Isäksi tullaan ensimmäisen kerran keskimäärin 31,2-vuotiaana ja äidiksi 29,2-vuotiaana. Tähän muutokseen on haettu syytä taloudellisen tilanteen epävarmuudesta sekä huonosta työllisyystilanteesta. Yhteiskunta onkin alkanut tukea perheitä työn ja perhe-elämän yhteen sovittamisessa entistä enemmän, jotta syntyvyys saataisiin kasvuun. Samaan aikaan yhä useampi lapsiperhe voi huonosti. Lapsiperheiden taloudellisen tilanteen on todettu heikentyneen ja perheiden haasteelliset elämäntilanteet heijastuvat vanhemmuuteen. Toisaalta lapsiperheiden väheneminen vähentää lapsiperhe palveluiden tarvetta, ja tulevaisuudessa työmarkkinoille siirtyvät ikäluokat tulevat olemaan pienempiä kuin ennen, joten tämä aiheuttaa myös suuria haasteita tulevaisuudessa. (Helminen 2006, 28; THL 2019; Miettinen 2015,9; Tilastokeskus 2019.)

On huojentavaa tietää, että jokainen vanhempi tarvitsee apua ja neuvoja vanhemmuuteen kasvussa ja vanhemmuudessa. Suomessa STM vastaa perhepolitiikan linjausten toteuttamisesta. Perhepolitiikan avulla pyritään tukemaan vanhemmuutta ja auttamaan lapsiperheitä. Sen avulla lapsiperheille pyritään tarjoamaan yhteiskunnan tarjoamaa apua varhaisessa vaiheessa. (STM, 2019.) Lisäksi lapsiperheille on olemassa paljon erilaisia tukimuotoja, joita tarjoavat muun muassa seurakunnat, erilaiset yritykset sekä kolmannen sektorin järjestöt.

Toteutin opinnäytetyöni yhteistyössä Tampereen ensikodin kanssa. Olen suorittanut työharjoitteluni ensikodissa sekä lisäksi työskennellyt siellä. Työskentelyn aikana kiinnitin huomiota siihen, että ensikodilla ei ollut tarjota uudelle asiakasperheelle kattavaa tietopakettia ensikodin toiminnasta, käytännöistä ja vanhemmuudesta, vaan kaikki tieto oli pirstaleisena monessa paikassa ja osa ohjaajan muistin varassa. Mielestäni jokaisella asiakkaalla on oikeus saada yhdenvertainen ja kattava tieto ensikodin toiminnasta, joten tämän ajatuksen pohjalta syntyi idea opinnäytetyöstä, jonka aiheena on vanhemmuuden tukeminen ensikodissa.

Opinnäytetyöni on toiminnallinen, ja sen tuotoksena valmistui ensikodin työntekijöiden kanssa suunniteltu opas ensikotiin saapuville vanhemmille. Opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksessä paneudun vanhemmuuteen, vanhemmuuden tukemiseen

sekä ensikotitoimintaan Suomessa. Määrittelen ensin vanhemmuuden moniulotteista käsitettä eri näkökulmista ja tämän jälkeen perehdyn vanhemmuuden tukemiseen tarkemmin. Perehdyn ensikotitoiminnan historiaan Suomessa ja kerron tarkemmin Tampereen ensikodin syntyhistoriasta sekä tämän päivän toiminnasta sekä paneudun ensikodin tilastoihin viimeisen viiden vuoden ajalta. Opinnäytetyöni lopussa kerron oppaan suunnittelusta ja toteutuksesta.

2 VANHEMMUUS JA TUEN TARVE

Tässä luvussa perehdyn vanhemmuuden monimuotoiseen käsitteeseen eri näkökulmista. Lisäksi kerron erilaisista vanhemmuuden tuen tarpeista ja yhteiskunnan tarjoamista tukimuodoista lapsiperheille ja vanhemmuuden tueksi.

2.1 Vanhemmuuden käsite

Vanhemmuuden käsite ei ole aina yksiselitteinen. Vanhemmuus voi olla muun muassa biologista, psyykkistä, sosiaalista tai juridista. Jos lapsi on saanut geeniperimänsä vanhemmiltaan, on kyseessä biologinen vanhemmuus. Juridisesta vanhemmuudesta käytetään nimitystä huoltajuus, ja se tarkoittaa lähtökohtaisesti samaa kuin biologinen vanhemmuus, mutta juridista huoltajuutta voidaan muuttaa vanhempien suostumuksella. Sosiaalista vanhemmuutta esiintyy esimerkiksi uusperheissä, joissa äidin tai isän uusi kumppani huolehtii lapsen käytännön asioista. Jos lapsi kokee aikuisen tunnetasolla vanhemmakseen, on kyseessä psyykinen vanhemmuus. (Vilèn ym. 2013, 86.)

Lain mukaan lapsen äiti on nainen, joka synnyttää lapsen. Suomessa on kuitenkin huhtikuussa 2019 astunut voimaan äitiyslaki (L 253/2018), jonka mukaan lapsella voi olla kaksi äitiä; sekä lapsen synnyttänyt nainen että hedelmöityshoitoihin yhteisymmärryksessä synnyttäneen naisen kanssa ryhtynyt nainen on äiti, jos isyyttä ei ole todettu tai vahvistettu tai se voidaan todeta tai vahvistaa. Isyyslain (L 13.1.2015/11) mukaan avioliitossa syntyneen lapsen isä on aviomies. Jos lapsen saanut pariskunta ei ole avioliitossa, isyys selvitetään. Lapsen isä on lain mukaan se, joka on siittänyt lapsen tai jonka siittiötä on muulla tavalla käytetty äidin hedelmöittämiseen. Mies voi lain mukaan myös tunnustaa isyytensä äidin läsnä ollessa ja tällä tavoin saada lapsen isyyden.

Vanhemmuus alkaa muotoutua jo paljon ennen lapsen syntymää. Lapsuutemme ja nuoruutemme kokemukset vaikuttavat siihen, millaisia vanhempia meistä tulee. Keräämme läpi elämän kokemuksia ja tietoa ympärillämme olevien sukulaisten ja aikuisten tavoista toimia vanhempina. Ihmiset sosiaalistuvat elämänsä aikana vanhemmuuden rooleihin. Raskausaikana ja lapsen synnyttyä tuoreiden vanhempien

omat äiti- ja isäsuhteet aktivoituvat. (Rönkkö & Rytönen 2010, 124.) Vilénin ym. (2013, 93) mukaan omat lapsena olemisen kokemukset vaikuttavat siihen, miten tulevat vanhemmat suhtautuvat tietoon raskaudesta, syntyvästä lapsesta ja vanhemmuudestaan. Heidän mukaansa tulevien vanhempien omat positiiviset lapsuuden kokemukset auttavat muodostamaan positiivisia mielikuvia syntyvästä lapsesta ja päinvastoin omat negatiiviset tai muiden kertomat negatiiviset kertomukset vanhemmuudesta saattavat herättää negatiivisia mielikuvia vauvan kanssa elämisestä.

Sihvola (2002, 88) painottaa aikaa ennen raskautta tärkeänä ajanjaksona, jolloin pariskunta jo valmistautuu tulevaan vanhemmuuteen. Hänen mukaansa raskausaika tulevien vanhempien täytyy ymmärtää ja valmistautua vanhemmuuden vastuisiin ja velvoitteisiin. Hyvälle vanhemmuudelle luo edellytyksiä hyvin toimiva parisuhde. Hyvää vanhemmuutta voi olla myös ilman toimivaa parisuhdetta. Vanhemmuus on läpi elämä jatkuva, peruuttamaton ja jatkuvasti muuttuva rooli ja tehtävä, missä voi kehittyä koko ajan. Vanhemmat toimivat lapsilleen huoltajina, elämänopeettajina, rakkauden antajina ja rajojen asettajina. Näistä tehtävistä voidaan johtaa vanhemmuuden osa-alueet, jotka ovat taloudellinen, biologinen, psykologinen, käytännöllinen ja juridinen vanhemmuus. On hyvä muistaa, että jokaisella ihmisellä ja ammattilaisella on oma käsityksensä hyvästä vanhemmuudesta. (Järvinen ym. 2012, 124-125.) Kristerin (1999, 14) mukaan vanhemmuus syntyy aikuisen ja lapsen kohtaamisessa. Rönkkö ja Rytönen (2010, 124) taas kuvailevat vanhemmuutta elinikäiseksi ja aina keskeneräiseksi prosessiksi, joka syntyy vastavuoroisessa vuorovaikutuksessa lapsen ja äidin sekä lapsen ja isän välillä. Sihvola (2002, 40) pitää vanhemmuutta etuoikeutena, koska se mahdollistaa elämisen perheyhteisössä ja laajentaa aikuisuuden toimintakenttää. Hänen mukaansa lapsi on lahja, joka mahdollistaa aikuiselle äitinä ja isänä olemisen.

Vanhemmat ottavat erilaisia rooleja suhteessaan lapseen, he ovat fyysisessä ja emotionaalisisessa vuorovaikutuksessa lapsen kanssa ja ovat tunneperäisesti lapsen käytettävissä. Vanhemmuuteen kuuluu oleellisesti nähdä lapsi, tunnistaa hänen tarpeensa sekä viestinsä ja vastata niihin. Vanhemman tehtävä on huolehtia lapsesta. (Rönkkö & Rytönen 2010, 124.) Hyvin usein vanhemmuudessa äidin rooli korostuu, mutta vuosi vuodelta nämäkin asiat ovat tasa-arvoistuneet. Järvinen ym. (2012,

43) mukaan nykyajan kulttuurissamme puhutaan isyydestä hyvin positiivisin mielikuvin ja käsittein, joita ovat jaettu vanhemmuus, osallistuva isyys sekä sukupuolten välinen tasa-arvo oikeuksien ja velvollisuuksien osalta. He jatkavat, että isyys nähdään nykyään aktiivisena toimijuutena eikä isän rooli ole enää vain perheen elättäjä ja perheen auktoriteettina toimiminen.

2.2 Vanhemmuuden tukeminen

Lapsen saaminen on yksi elämän tärkeimmistä ja jännittävimmistä käännekohtista. Vaikka vanhemmaksi tulo koetaan positiiviseksi, se tuo mukanaan lähes aina stressiä. Taloudellinen tilanne, yövalvomiset, urasuunnitelmat ja vanhemmuuteen liittyvät vastuukysymykset voivat herättää tulevaisuudessa vanhemmissa paljon kysymyksiä. Tutkimuksen mukaan eniten vanhemmuudesta aiheutunutta stressiä kokevat vanhemmat, jotka ovat sosioekonomisessa asemassa joko matalalla tai korkealla. Vanhempien omat lapsuuden kokemukset vaikuttavat myös paljon siihen millaisia mielikuvia tulevilla vanhemmilla herää. (Karling ym. 2009, 78-79; Parkes, Sweeting & Wight 2015.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) (2018) teettämän tutkimuksen mukaan yleisin vanhempien jaksamiseen liittyvä haaste on vanhempien kertomana työelämän ja perheen yhteensovittaminen. 35 % tutkimukseen osallistuneista koki laiminlyövänsä kotiasioita töihin liittyvien asioiden vuoksi. Masennusoireet, rahojen riittämättömyys sekä vanhemman riittämättömyyden tunne koettiin myös vanhemmuuden haasteena. 6 % vanhemmista kertoo olevansa huolissaan jaksamisestaan vanhempana. Tutkimuksen mukaan suurin osa vanhemmista kaipasi eniten ammatillista tukea lapsen kasvuun ja kehitykseen sekä lapsen käyttäytymiseen ja tunneelämän ongelmiin. Omaan jaksamiseen, vanhemmuuteen, puolison jaksamiseen sekä parisuhteeseen kaivattiin myös tukea ammattilaisilta. Huolestuttavaa on se, että 26 % vastaajista kertoo jättäneensä kokonaan tuen tarpeen ilmaisematta lapsiperhepalveluiden ammattilaiselle. Vanhemmat jättivät useimmiten ilmaisematta tuen tarpeensa omasta jaksamisesta, merkittävästä psyykkisestä kuormituksesta, yksinäisyydestä sekä riittämättömyydestä vanhempana. Jyväskylän yliopiston

(2019) internetsivuilla kerrotaan, että Suomi on mukana kansainvälisessä tutkimushankkeessa (International Investigation of Parental Burnout), jossa on selvitetty, miksi nykyvanhemmat palavat loppuun. Tutkimustulosten mukaan vanhempien perfektionismi ja täydelliseen suoriutumiseen tähtääminen ovat hyvin olennainen syy vanhempien loppuun palamiseen (Sorkkila & Aunola 2019).

Sihvola (2002, 43) uskoo, että ihminen pystyy tukemaan omaa vanhemmuuttaan valitsemalla itselleen hyvän ja sopivan kumppanin, koska rakkaus kumppaniin aloittaa rakkauden lapseen. Katajamäki ja Gylden (2009, 203) kehottavat vanhempia jakamaan vanhemmuuteen keskenään, jotta koko perhe voi paremmin. Järvisen ym. (2012, 127) mukaan lähes jokainen äiti ja isä kokevat riittämättömyyttä ja epävarmuutta vanhemmuudessaan ja kaipaavat siihen tukea.

Vilénin ym. (2013, 86) mukaan vanhemmuuteen voi kaivata tukea niin kriisitilanteissa kuin ihan tavallisissa arkisissa asioissa. Heidän mukaansa vanhemmat kaipaavat tietoa lapsen kehitykseen liittyvissä asioissa. He jatkavat, että aikaisemmin vanhemmat saivat paljon tietoa vanhemmilta sukupolvilta, mutta nykyään yhteiskunta tarjoaa vanhemmille paljon tietoa ja tukea. Järvisen ym. (2012, 40) mukaan tuen ja avun hakeminen ei kuitenkaan ole vanhemmille aina helppoa. He painottavat, että vanhempien omalla aktiivisuudella on suuri merkitys, kun vanhemmat etsivät perheelle palveluita tai selvittävät vastauksia kysymyksiinsä. Heidän mukaansa avun hakemisen kynnyks voi olla suuri eikä oikeiden palveluiden löytäminen ole aina helppoa. Vertaistuki on myös tärkeä vanhemmuuden tuen muoto. Mikkonen ja Saarinen (2018, 9, 26) määrittelevät vertaistuen tueksi, joka perustuu ihmisten kokemuksiin. Heidän mukaansa vertaisuuden synnyttää ihmisten samankaltaiset elämäntilanteet ja kokemukset. Järvisen ym. (2012, 127) mukaan vanhemmat kokevat sosiaalisten suhteiden verkoston tuen tärkeäksi tueksi vanhemmuudessa.

Suomessa lapsiperheiden hyvinvointia pidetään tärkeänä ja yhteiskunta tukee lapsiperheitä monin tavoin. Suomessa lastensuojelulaki (L 13.4.2007/417) turvaa jokaiselle lapselle oikeuden tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen, erityiseen suojeluun sekä turvalliseen kasvu ympäristöön. Lain mukaan vanhemmat ensisijaisesti vastaavat lapsen hyvinvoinnista, terveydestä ja kasvatuksesta, mutta tarvittaessa he saavat tukea erilaisista palveluista. Yhteiskunnan näkökulmasta lapsiperheiden hyvinvointi on erittäin tärkeää ja Suomessa siihen panostetaan tarjoamalla

lapsiperheille erilaisia sosiaali- ja terveystaloudellista tukea. Näitä palveluita ja tukimuotoja säädellään monien lakien kautta. Sosiaalihuoltolaki sekä erityislait, kuten lastensuojelulaki, äitiysavustuslaki, lapsilisälaki sekä elatusurvalaki takaavat sen, että yksilön, perheen ja yhteisön turvallisuutta ja toimintakykyä edistetään ja ylläpidetään. Sosiaalihuolto tarjoaa sosiaalipalveluita sekä rahallista apua. Lapsiperheiden merkittävimmät taloudelliset tuet koostuvat vanhempainvapaarahaasta, lapsilisästä sekä kotihoidon tuesta. Lisäksi taloudellista tukea lapsiperheet saavat lapsen päivähoitosta, josta kunta maksaa suurimman osan. Viimesijainen tukimuoto toimeentulovaikeuksissa on toimeentulotuki. (Karling ym. 2009, 34; Perälä ym. 2011, 17; Vilén ym. 2013, 76-80.)

Ensisijaisesti lasten ja perheiden tukemisessa pyritään tuen tarpeiden varhaiseen tunnistamiseen sekä tuen oikea-aikaiseen ajoittamiseen. Tuen tarpeiden tunnistamisessa käytetään sosiaali-, terveys- ja opetustoimen yhteistyötä. Useat eri tahot tarjoavat palveluita lapsiperheille. Esimerkiksi terveydenhuollon neuvolatoiminta ja kouluterveydenhuolto, sosiaalitoimen varhaiskasvatus, lastensuojelu sekä sosiaalityö, opetustoimi sekä kulttuuri- ja liikuntatoimi tarjoavat lasten ja perheiden palveluita monipuolisesti. (Perälä ym. 2011, 17-18.) Sosiaalipalvelumuodoista lapsiperheiden eniten käyttämiä ovat sosiaalityö, kotipalvelu sekä kasvatus- ja perheneuvonta. Sosiaalityön tarkoituksena on ohjata ja neuvoa asiakkaiden erilaisissa elämäntilanteissa ja sitä käytetäänkin paljon lapsi- ja perhetyössä. Sen avulla pyritään edistämään ihmisten toimintakykyä, sosiaalista turvallisuutta, toimeentuloa sekä sosiaalista kasvua. Kotipalvelun avulla perheitä autetaan ja tuetaan asumiseen, lastenhoitoon, hoivaan, huolenpitoon ja kasvatukseen liittyvien toimintojen suorittamisessa. Kasvatus- ja perheneuvonnalla pyritään antamaan asiantuntija-apua kasvatus- ja perheasioissa. (Karling ym. 2009, 35-39; Vilén ym. 2013, 76-80.) Suomessa on myös erittäin kattavat terveystaloudelliset palvelut, joiden avulla tuetaan lapsiperheiden elämää. Perhesuunnitteluneuvola, äitiysneuvola ja lastenneuvolassa tarjotaan terveystarkastusten lisäksi tukea ja ohjausta vanhemmiksi haluaville, tuleville vanhemmille ja lapsiperheille. (Karling ym. 2009, 38-39; Vilén ym. 2013, 76-80.)

Lastensuojelulain (L 13.4.2007/417) tarkoituksena on tukea vanhempia kasvatustehtävässään, jotta lapsen oikeus turvalliseen kasvu- ja elinympäristöön, suojeluun sekä

monipuoliseen ja tasapainoiseen kehitykseen toteutuu. Lastensuojelun tarve kartoitetaan ja tämän perusteella pystytään laatia suunnitelma sekä tilanteen niin vaatiessa aloittaa mahdolliset avohuollon tukitoimet ja viimesijaisena keinona toteuttaa lapsen kiireellinen sijoitus tai huostaanotto. Lastensuojelua pyritään järjestämään ennaltaehkäisevästi ja varhaisen puuttumisen avulla tukemaan vanhempia kasvatustehtävässään jo ennen kuin tilanne vaatii vaativampia tukimuotoja. Avohuollon tukitoimia ovat esimerkiksi ongelmatilanteen selvittely yhdessä perheen kanssa, lapsen harrastusten, koulun ja sosiaalisten suhteiden tukeminen, tukihenkilö tai tukiperhe, vertaisryhmätoiminta sekä erilaiset perhetyön muodot. (Karling ym. 2009, 36; Vilén ym. 2013, 76-80; THL 2019.)

Kunnallisten palveluiden rinnalla perheille on tarjolla myös paljon yksityisten yritysten tarjoamia palveluita lastenhoitoavusta syntymäpäiväkutsujen järjestämiseen. Lisäksi seurakunta tarjoaa erilaisia tapahtumia ja palveluita lapsiperheille. Perhe voi osallistua esimerkiksi musiikkileikkikouluun, perhekerhoihin tai leireille. Lisäksi tarjolla on erilaisia leirejä ja lomatoimintaa lapsiperheille. Näiden tukimuotojen lisäksi erilaiset järjestöt tarjoavat lukemattomia palveluita lapsiperheille. (Karling ym. 2009, 36-38; Lammi-Taskula & Karvonen 2014, 216-217.)

3 ENSIKOTITOIMINTA OSANA VANHEMMUUDEN TUKEA

Opinnäytetyöni on toteutettu yhteistyössä Tampereen ensikodin kanssa. Tässä luvussa kerron ensikotitoiminnan historiasta Suomessa sekä opinnäytetyöni yhteistyötahon Tampereen ensikodin syntyhistoriasta. Lisäksi kerron Tampereen ensikodin toiminnasta ja perheiden ensikodin tilastollisiin lukuihin vuosilta 2014–2018.

3.1 Ensikotitoiminta Suomessa

Valtakunnallinen Ensi- ja turvakotien liitto toimii lastensuojelun kansalaisjärjestönä, joka tarjosi vuonna 2017 apua yli 12 000 henkilölle. Järjestöllä on 30 jäsenyhdistystä ympäri Suomen. Paikalliset yhdistykset ylläpitävät 13 turvakotia, 6 päihdeongelmiin erikoistunutta ensikotia ja 9 ensikotia, joista yksi on Tampereen ensikoti. (Ensi- ja Turvakotien liitto 2017.)

Sinikka Kuosmasen (2017, 8) mukaan Suomessa ensikotityön katsotaan saaneen alkunsa ajatuksen tasolla jo 1907, kun naiskansanedustajat, joiden joukossa oli Miina Sillanpää, tekivät aloitteen kotien perustamisesta turvattomissa oloissa eläville lapsille sekä aviottomille äideille ja heidän lapsilleen. Ensikotitoiminnan edelläkävijöinä voidaan katsoa toimineen äiti-lapsikoteja, joista ensimmäinen perustettiin Porvooseen 1914. Hilja Pärssinen jätti kuoltuaan Miina Sillanpäälle muistiinpanonsa ja dokumenttinsa ensikotitoiminnan aloittamisesta, ja vuonna 1942 ensimmäinen ensikoti perustettiin Helsinkiin. Pian tämän jälkeen myös Ouluun avattiin ensikoti. Ensikotitoiminta on historiansa ajan kokenut paljon muutoksia. Aluksi ensikoti tarjosi asumispalvelua yksin odottaville äideille. Ensikodissa naisia opastettiin hyvään perhe-elämään ja heitä tuettiin työelämään palaamisessa sekä opiskelussa. Henkilökuntaa oli vähän, mutta ensikodeissa vallitsi tiukka kuri. Äidit velvoitettiin huolehtimaan lapsestaan ja arkisista asioista. Suurin osa toiminnasta toteutettiin vapaaehtoistyönä. (Wacklin 2016, 9-13; Kuosmanen 2017, 8.)

Nykyään ensikodeissa työskentelee ammatillisesti pätevä henkilökunta sekä joukko vapaaehtoisia erilaisissa tehtävissä. Ennen ensikodit olivat tarkoitettu äideille ja lapsille, mutta nykyään ensikotiin hakeutuu yhä enemmän perheitä, joissa on äiti, isä ja lapsi. Ensikodin asiakasperheillä on haasteita vauvan ja vanhempien yhteiselämissä sekä vanhemmuudessa. Ensikodit tekevät tiivistä yhteistyötä asiakasperheen ja heidän verkostojensa kanssa, kuten läheis- ja omaisverkostojen sekä ammatillisten viranomais- ja tukiverkostojen kanssa. Verkostot ovat mukana laatimassa tuen tarpeen kartoitusta yhdessä perheen ja ensikodin työntekijöiden kanssa. Jokaisella perheellä on yksilöllinen tuen tarve ja tukimuodot räätälöidään näiden mukaan. Ensi- ja turvakodin ajatuksena on, että jokainen lapsi ansaitsee turvallisen ja hyvän elämän. Oikeaan aikaan saatu apu ehkäisee syrjäytymistä ja antaa mahdollisuuden uudelle alulle elämässä. (Särkelä 2016, 3; Kuosmanen 2017, 8.)

3.2 Tampereen ensikoti

Tampereen ensikotiyhdistys on perustettu vuonna 1945, ja se toimi silloin Tampereen Ensi Koti ry-nimellä. Yhdistys toimi aluksi Tiiliruukinkadulla, mutta vuonna 1951 Ensi Koti ry avasi ovensa idyllisessä kivitalossa Petsamon kaupunginosassa. Ensi Koti ry nimi muutettiin 1988 Tampereen ensi- ja turvakoti ry:ksi. Ensikodin alkuaikojen lähtien toiminta on ollut ammatillista ja ensikodin ideana oli tarjota yksinäisille äideille koti elämänsä vaikeimpana aikana. Ensikoti sijaitsee nykyäänkin samassa kiinteistössä, jota kutsutaan Sukupolvien taloksi, koska ensikoti toimii samoissa tiloissa yhdessä 1984 avatun turvakodin ja 1992 avatun vanhusten palvelukeskuksen kanssa. Lisäksi yhdistyksellä on Tampereella muun muassa toinen turvakoti, perhepalveluita tarjoava Puhuri, kolme perhetupaa ja päiväryhmä Pikku-Miina. (Wacklin 2016, 11, 19, 45, 52; Ensi- ja turvakotien liitto 2019.)

Tampereen ensikodissa on kolme asiakasperhepaikkaa ja siellä työskentelee viisi vakituista sosiaali- ja terveysalan ammattilaista, joista yksi on ensikodin sosiaalityöntekijä ja yksi ensi- ja turvakodin johtaja. Muilla työntekijöillä on sosiaali- tai terveysalan ammattikorkeakoulututkinto sekä erilaisia lisäkoulutuksia. Tampereen ensikodin tilastojen mukaan ensikodilla on ollut vuosien 2014–2018 aikana 159 asia-

kasta ja keskimääräinen ensikotijakson pituus on ollut 2–6 kuukautta. Naisia ensikodilla on tuona aikana ollut 67, miehiä 30 ja alle 5-vuotiaita lapsia 62. Ensikotijaksolla olleista vanhemmista 35 on ollut 18–24-vuotiaita ja alle 18-vuotiaita vanhempia on ollut 7. Ensikotijakson alkaessa valtaosa lapsista (58) on ollut alle 1-vuotiaita. Asiakasperheiden lapsista 34 oli alle kuukauden ikäisiä ensikodille saapuessaan. Valtaosa ensikodin asiakkaista (82) oli tamperelaisia ja 52 pirkanmaalaisia. Viimeisen viiden vuoden aikana ensikotijaksoista 59 % päättyi sovitusti, 23 % keskeytettiin tai asiakas itse keskeytti jakson ja 9 % ensikotijaksoista päättyi lapsen kiireelliseen sijoittamiseen tai avohuollon sijoitukseen. (Tampereen ensi- ja turvakoti ry 2019d.)

Asiakasprosessi alkaa yleensä asiakkaan oman sosiaalityöntekijän yhteydenotolla ja paikkatiedustelulla. Myös muut yhteistyötahot, kuten neuvola sekä vauvan vanhemmat itse voivat ottaa ensikodille yhteyttä ja tiedustella vapaita paikkoja. Ensikotijakson aloittaminen vaatii aina sosiaalitoimen maksusitoumuksen, joten perheellä tulee olla oma sosiaalityöntekijä, joka tulee yleensä tutustumiskäynnille mukaan. Ensikodin oma sosiaalityöntekijä ja ohjaaja pitävät tutustumiskäynnin, jonka aikana kartoitetaan perheen tilanne ja esitellä ensikodin tarjoamat palvelut. Ensikodin tiimi valitsee tutustumiskäyntien arvioiden perusteella asiakasperheet ensikotijaksolle. (Tampereen ensi- ja turvakoti ry 2019b.)

Toisinaan työskentely alkaa ensin kotiin tehtävällä työllä asiakkaan omassa kodissa, mutta yleensä asiakasperhe saapuu ensikodille jo raskausaikana tai vasta vauvan kanssa joko suoraan synnytyssairaalaan tai myöhemmässä vaiheessa. Ensikodin työskentely on vaativaa vauvatyötä, jossa tuetaan vanhemmuutta laaja-alaisesti, turvataan vauvan ikätasoinen kehitys sekä vahvistetaan vanhemman ja vauvan vuorovaikutus ja kiintymyssuhdetta. Ensikodilla pyritään tekemään vauva näkyväksi vanhemmalleen sekä opetellaan tunnistamaan ja vastaamaan vauvan tarpeisiin yhdessä vanhemman kanssa. Ohjaajat ohjaavat perhettä säännölliseen päivärytmiin ja arjenhallintaan. (Tampereen ensi- ja turvakoti ry 2019c; Tampereen ensi- ja turvakoti ry 2019g.)

Ensikotijakson alkaessa jokaiselle perheenjäsenelle laaditaan asiakassuunnitelma yhdessä asiakkaan ja sosiaalityöntekijän kanssa. Asiakassuunnitelmaan kirjataan jakson tavoitteet ja niiden toteutumista tarkastellaan ensikotijakson aikana säännöl-

lisesti. Ensikodille saapumisen jälkeen asiakasperhe allekirjoittaa ensikotisopimuksen ja integraatioluvan, joka mahdollistaa ensikodin yhteydenoton asiakkaan muihin hoitotahoihin, kuten neuvolaan, jotta työskentely ensikodilla sujuisi yhteistyössä asiakkaan muiden verkostojen kanssa. Integraatioluvasta huolimatta työntekijät eivät ole yhteydessä asiakkaan verkostoihin ilman, että asiakkaalle kerrotaisiin asiasta. Jokainen perheenjäsen saa ensikodilla omaohjaajan, jonka kanssa tapaa säännöllisesti omaohjaajatapaamisissa. Asiakasperhe asettuu ensikodin arkeen, tutustuu käytäntöihin ja osallistuu arjen pyörittämiseen suorittamalla kotitöitä omien voimavarojensa mukaan. (Tampereen ensi- ja turvakoti ry 2019a; Tampereen ensi- ja turvakoti ry 2019c.)

Ensikotijakson aikana perheen kanssa työskennellään yksilö-, perhe- ja ryhmätasolla. Ensikodissa on kaksi kertaa viikossa yhteisöryhmä ja kerran viikossa vaavi- ja vanhemmuusryhmätoimintaa. Yhteisöryhmässä tavoitteena on tukea vanhempien osallisuutta keskustelemalla ajankohtaisista asioista, työnjaosta ja aikatauluista. Vaaviryhmä on vuorovaikutukseen, hoivaan ja leikkiin keskittynyt toiminnallinen ryhmä, johon osallistuvat sekä vauvat että vanhemmat. Vanhemmuusryhmässä keskitytään vanhempien vanhemmuuteen ja vanhemmuudessa kasvuun. Ryhmässä tehdään esimerkiksi erilaisia vanhemmuuteen liittyviä tehtäviä sekä keskustellaan ja pohditaan vanhemmuutta yhdessä. (Tampereen ensi- ja turvakoti ry 2019e; Tampereen ensi- ja turvakoti ry 2019f; Tampereen ensi- ja turvakoti ry 2019g; Tampereen ensi- ja turvakoti ry 2019h.)

Ensikotijakson aikana pidetään säännöllisesti viranomaisneuvotteluja jakson kuluksi ja tavoitteiden saavuttamisesta sekä käydään läpi ensikotijakson pituuden suunnittelua. Viranomaisneuvotteluihin osallistuvat asiakasperhe, sosiaalityöntekijä, muut perheen kanssa työskentelevät tahot, ensikodin työntekijä sekä ensikodin sosiaalityöntekijä. Viranomaisneuvotteluissa päätetään, jatketaanko ensikotijaksoa vai päätetäänkö se. Ensikotijakso päättyy yleensä yhteisymmärryksessä vanhempien kanssa, mutta toisinaan sosiaalityöntekijä tai ensikoti ehdottavat ensikotijakson tapahtumien ja laiminlyöntien perusteella ensikotijakson keskeyttämistä, jolloin vauva yleensä kiireellisesti sijoitetaan tai perheelle etsitään heitä paremmin palveleva palvelumuoto. Ensikotijakson lopussa ensikotijakson tavoitteiden toteutumista

arvioidaan yhdessä asiakkaan kanssa, mietitään jatkotukimuodot perheelle sosiaalityöntekijän kanssa, ja perhe pääsee asteittain harjoittelemaan kotona oloa vauvan kanssa. Ensikoti kerää asiakkailta ja yhteistyökumppaneilta jakson lopussa palautetta. Toisinaan ensikodin työntekijä tekee ensikotijakson jälkeen kotiin tehtävää työtä perheen luona. (Tampereen ensi- ja turvakoti ry 2019b; Tampereen ensi- ja turvakoti ry 2019c.)

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

Tässä luvussa kerron opinnäytetyöni toteuttamisesta ideasta valmiiseen raporttiin ja tuotteeseen. Luvussa kerron opinnäytetyöni tavoitteen, aineiston keräysmenetelmät ja aineiston analyysimuodon sekä pohdin opinnäytetyöni eettisyyttä.

4.1 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Mielestäni vanhemmuus on aiheena aina ajankohtainen ja mielenkiintoinen, koska jokainen vanhempi toimii omalla tavallaan vanhempana. Vanhemmuus herättää myös yhteiskunnassa paljon keskustelua. Vanhemmuuden ilmiö koskettaa sosiaalialalla useaa eri sektoria ja näin ollen toimii mielestäni erinomaisena aiheena opinnäytetyössä. Opinnäytetyöni aihe syntyi työskennellessäni Tampereen ensikodilla, joka toimii myös opinnäytetyöni kohdeorganisaationa. Opinnäytetyöni on toiminnallinen ja se koostuu kirjallisesta raportista sekä produktista eli ensikodin asiakkaille suunnatusta oppaasta (LIITE 1).

Hakalan (2004, 7) mukaan opinnäytetyö on nimensä mukaan näyte, jossa osoitetaan mitä opiskelija on opintojensa aikana oppinut. Vilkan ja Airaksisen (2003, 9) mukaan tutkimuksellisen opinnäytetyön lisäksi on mahdollista tehdä toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tavoitteena on opastaa, ohjeistaa, järjestää tai järjeistää ammatillisen kentän toimintaa. Heidän mukaansa toiminnallisen opinnäytetyön voi toteuttaa esimerkiksi kansiona, vihkona tai oppaana. He lisäävät, että toiminnallisessa opinnäytetyössä käytännön toteutus ja sen raportointi yhdistyvät. Hakalan (2004, 10) mukaan onnistunut opinnäytetyö rakentaa sillan työelämän ja opintojen välille. Vilka ja Airaksinen (2003, 16) lisäävät, että hyvän opinnäytetyön aiheen avulla pystyy tarttumaan itseä kiinnostavaan oman alan aiheeseen, lisäämään tietojansa ja taitojansa sekä luomaan ja ylläpitämään yhteyksiä työelämään ja harjoittelupaikkoihin. Opinnäytetyössäni nämä asiat yhdistyvät ja luovat hyvät edellytykset onnistuneelle opinnäytetyölle.

Pohdin pitkään opinnäytetyöni tutkimuskysymyksiä ja lopulta tutkimuskysymyksiksi muodostuivat:

- Miten vanhemmuutta voidaan tukea?
- Miten ensikodin työntekijöiden kanssa kehitetään vanhemmuutta tukeva opas?

Tavoitteenani on luoda opinnäytetyö, josta on hyötyä minulle ja kohdeorganisaatiolle, mutta ennen kaikkea ensikodin asiakkaille. Opinnäytetyöni avulla haluan syventää sosionomiopinnoistani hankkimiani tietoja, oppia uutta ja luoda työelämään konkreettisen työvälineen, josta on hyötyä ja apua työntekijöille ja asiakkaille. Haluan lisäksi syventää tietojani ja ymmärrystäni ensikotityöskentelystä sekä lisätä tietojani lapsiperhepalveluista.

Opinnäytetyöhön kuuluvan oppaan tarkoituksena on tukea ensikodissa olevien asiakkaiden vanhemmuutta, tutustuttaa asiakkaat ensikodin toimintaan sekä tarjota tietoa vauvaperheen arkeen liittyvistä asioista, kuten vauvan hoidosta, vauvaperhepalveluista, vuorovaikutuksesta sekä vertaistuesta. Ensikodin asiakkaat tulevat ensikodille hyvin erilaisista lähtökohdista ja usein heillä on haasteita monella elämän osa-alueella, joten pyrin luomaan oppaasta selkeän ja helppolukuisen. Tavoitteenani on, että asiakkaat syventyvät oppaaseen yhdessä työntekijän kanssa, yhteisön kesken tai yksin omassa rauhassa. Asiakasnäkökulman lisäksi opasta voidaan hyödyntää myös esimerkiksi perehdytysvälineenä, ja sen avulla työntekijä pystyy helposti palaamaan perustehtäviensä äärelle.

4.2 Opinnäytetyön tutkimusmenetelmät ja aineisto

Opinnäytetyöni aineisto koostuu ensikodin työntekijöille järjestämäni ryhmähaastattelun materiaalista. Ronkaisen ym. (2011,107) mukaan tutkimuksen aineisto voi olla joko tutkimuksen synnyttämä tai luonnollinen aineisto. He jatkavat, että haastattelut, kyselyt ja pyynnöistä kerätyt kokemukset muodostavat tutkimuksen synnyttämän aineiston. Opinnäytetyöni alkuvaiheessa laitoin kaikille ensikodin työntekijöille (5 kpl) yhteisen sähköpostin, jossa kerroin tekeväni opinnäytetyötä ensikodille vanhemmuuden tukemisen välineestä, jonka toteutan oppaan muodossa.

Tuomen ja Sarajärven (2018, 84) mukaan on järkevää käyttää haastattelua aineiston keruumenetelmänä, kun halutaan tietää, mitä ihminen ajattelee ja miksi hän toimii niin kuin toimii. He pitävät haastattelun etuna joustavuutta, koska haastattelijalla on mahdollisuus toistaa kysymys, keskustella toimeksiantajan kanssa sekä oikaista väärinymmärryksiä. Järjestin toukokuussa 2019 ryhmähaastattelun, johon osallistui kolme ensikodin työntekijää sekä työharjoittelija.

Haastattelu oli rentoa dialogista keskustelua työntekijöiden ja minun välilläni. Ennalta laatimani kysymykset toimivat haastattelun runkona ja lisäksi esitin täsmentäviä kysymyksiä, joiden avulla sain tarkennettua vastauksia ja varmistettua, että ymmärsin vastauksen oikein. Ennalta laatimani kysymykset olivat: Mikä on sinun mielestäsi huonekansion tarkoitus? Miksi huonekansio on tärkeä Ensikodille? Mitkä ovat mielestäsi kuusi tärkeintä aihealuetta huonekansiossa? Mitä huonekansio tarjoaa asiakkaalle ja työntekijälle? Miten aiotte hyödyntää huonekansiota? Tein ryhmähaastattelusta tarkat muistiinpanot tietokoneelleni ja kirjasin ylös kaikki vastaukset. Koin, että pystyn kirjaamaan pienen vastaajajoukon vastaukset niin tarkasti kirjoittamalla ne koneelleni, ettei haastattelua tarvitse nauhoittaa. Haastattelun alussa numeroin työntekijät numeroilla 1-4, jotta pystyin kirjaamaan ylös nopeasti sen, mitä kukin sanoi. Käytän numerointia hyödyksi myös tulosten esittämisessä (V1, V2, V3 ja V4). Numeroinnin avulla myös työntekijöiden anonymiteetti säilyy. Muistiinpanoja haastattelusta kertyi kolme sivua.

4.3 Aineiston analyysi

Opinnäytetyöni aineiston analysointiin sovelsin aineiston sisällönanalyysin menetelmää. Tuomi ja Sarajärvi (2018, 103) kuvaavat sisällönanalyysiä perusanalyysimenetelmäksi, jota voidaan hyödyntää kaikissa laadullisissa tutkimuksissa. Heidän mukaansa sitä voidaan käyttää väljänä teoreettisena kehyksenä tai yksittäisenä metodina. Sisällönanalyysiä tehtäessä on syytä edetä vaiheittain. Toteutin aineiston analyysin noudattaen Tuomen ja Sarajärven (2018, 104) yleistä kuvausta analyysin toteuttamisesta. Ensin laadin tiedoston, johon kirjasin haastattelun vastaukset. Tämän

jälkeen luin aineiston läpi pitäen mielessäni tutkimuskysymykseni ja mikä aineistossa on kiinnostavaa. Luin aineiston uudelleen ja merkitsin aineistoon ne asiat, jotka sisältyivät tutkimuskysymyksiini. Aineistosta karsiutui epäolennainen pois ja jäljelle jäi tutkimukseni kannalta olennaiset asiat eli vastaukset, joissa kerrottiin vanhemmuuden tukemisesta ja vanhemmuuden tukemiseen tarkoitettusta oppaasta.

Käytin sisällönanalyysin tekniikkana teemoittelua, joka sopii mielestäni hyvin tekniikaksi, koska aineisto koostui haastatteluvastauksista. Tuomen ja Sarajärven (2018, 105) mukaan teemoittelun tarkoituksena on pilkkoa ja ryhmitellä aineisto erilaisten aihepiirien mukaan ja etsiä aineistosta tiettyjä teemoja kuvaavia näkemyksiä. Tutkimuskysymysten mukaisesti valitsin pääteemoiksi vanhempien tukemisen ja kirjallisen oppaan. Suoritin teemoittelun käyttämällä tekstinkäsittelyohjelman vihreää väriä kuvaamaan vanhempien tukemiseen liittyviä vastauksia ja sinistä väriä kuvaamaan kirjalliseen oppaaseen liittyviä vastauksia. Teemoittelun jälkeen kokosin vanhempien tukemiseen liittyvät vastaukset yhdelle sivulle ja kirjalliseen oppaaseen liittyvät toiselle sivulle ja poistin aineistosta epäolennaiset asiat. Tämän jälkeen yhdistelin samaa tarkoittavat vastaukset ja kirjasin niille kuvaavan käsitteen. Yhdistin vastauksista esimerkiksi vauvan ruokailu, pulloruokinta, imetys, imetysotteet ja vauvan tahminen ruokailu ja nimesin näille käsitteeksi vauvan ruokinta. Yhdistin myös esimerkiksi vauvan uni, kylvetys, vaipan vaihto, ihon hoito ja hellyys käsitteet ja nimesin niille otsikoksi vauvan perushoito. Näiden otsikoiden avulla laadin oppaan sisällysluettelon.

4.4 Opinnäytetyön eettisyys

Opinnäytetyötäni laatiessa olen pyrkinyt noudattamaan tieteelliselle tutkimukselle asetettuja eettisiä periaatteita ja vaatimuksia. Olen laatinut opinnäytetyötäni varten suunnitelman, jota olen noudattanut toteuttaessani opinnäytetyötäni. Olen raportoinut opinnäytetyöni prosessin tarkasti ja yksityiskohtaisesti. Olen kunnioittanut muiden tutkijoiden tutkimuksia ja kirjallisuutta viittaamalla valitsemaani teokseen kunnioittavasti ja oikeaoppisesti. En ole käyttänyt muiden tekstiä omanani, vaan olen laatinut aina lähdeviittaukset ja -merkinnät, jos olen käyttänyt muiden tekstiä.

Tutkimusetiikka puhuttelee tutkijaa koko tutkimusprosessin ajan. Hyvä tieteellinen käytäntö tarkoittaa, että tutkija käyttää eettisesti kestäviä tutkimus- ja tiedonhankintamenetelmiä ja osoittaa tutkimuksessaan hallitsevansa nämä. Tutkimustulokset tuottavat uutta tietoa tai hyödyntävät olemassa olevaa tietoa uudella tavalla. (Vilka 2015, 41-42.) Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK 2012) ohjeistuksen mukaan tutkimuksen uskottavuus perustuu siihen, että tutkija noudattaa hyviä tieteellisiä käytäntöjä, johon kuuluvat esimerkiksi tutkimusta tehdessä rehellisyys ja tarkkuus, muiden tutkijoiden töiden kunnioitus sekä vastuiden ja velvollisuuksien ylös kirjaaminen. He lisäävät, että tutkimuksen tulee olla suunniteltu, toteutettu ja raportoitu yksityiskohtaisesti tieteellisen tiedon vaatimusten mukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 150.) Näitä ohjeita olen opinnäytetyössäni pyrkinyt noudattamaan.

Tutkimuksen aineiston keräämistä varten laadin Tampereen Ensikodin kanssa tutkimussopimuksen, jossa oli eriteltynä aiheet, joita tutkin. Jokainen tutkimukseen osallistunut tiesi, mihin hänen vastauksiaan käytettäisiin ja heillä oli täysi vapaus vastata haluamallaan tavalla haastattelukysymyksiin. Aineiston analyysiä tehdessä olin tarkka ja rehellinen, jotta tutkimustulokset vastaavat aineistoa. Tutkimuksen aineisto tuhottiin asianmukaisesti opinnäytetyön valmistuttua. Oppaan luotettavuuden kannalta oli mielestäni erittäin tärkeää osallistaa ensikodin työntekijät mukaan oppaan laatimiseen. Mielestäni työntekijöillä on kattava näkemys ensikodin asiakkaiden erilaisista tuen tarpeista, joten oli tärkeä saada heidän äänensä kuuluviin. Olisin mielelläni halunnut haastatella myös asiakkaita opasta varten, mutta tein eettisen päätöksen olla rasittamatta asiakkaita heidän haavoittuvassa ja haastavassa elämäntilanteessa. Haastattelun ajankohtana ensikodilla oli aloittanut uudet perheet. Jokaisella asiakkaalla on henkilökohtainen syy, miksi he ovat hakeutuneet tai miksi sosiaalitoimi on velvoittanut heidät ensikodille, nämä syyt eivät ole keveitä, vaan jokaisella asiakkaalla on painavat perusteet ensikodilla oloon. Toisinaan heiltä voi puuttua elämänhallinta- ja vanhemmuustaidot, heillä voi olla monenlaisia terveydellisiä ongelmia tai muuta problematiikkaa elämässään, jolloin elämäntilanne on jo muutenkin raskas ja haasteellinen. Halusin kunnioittaa heidän ensikodissa oloa ja antaa uusien asiakkaiden rauhassa kotiutua ensikodille.

5 Tervetuloa ensikodille –OPAS

Tässä luvussa kerron opinnäytetyöni tuloksista, joiden pohjalta laadin Tervetuloa ensikodille -oppaan. Kerron oppaan toteutustavasta, sisällöstä ja informatiivisuudesta sekä oppaan laatimisesta.

5.1 Oppaan toteutustapa

Opinnäytetyöni tuotoksena valmistui Tervetuloa ensikodille -opas, jonka laadin aineiston tulosten pohjalta. Oppaan tarkoituksena on tukea ensikodin asiakkaiden vanhemmuutta, joten halusin saada aineiston ensikodin työntekijöiltä, jotka ovat erikoistuneet vaativaan vauvatyöhön ja vanhemmuuden tukemiseen.

Vilkan ja Airaksisen (2003, 51) mukaan toiminnallisissa opinnäytetöissä pyritään luomaan kokonaisilme, josta tavoitellut päämäärät tunnistetaan viestinnällisten ja visuaalisten keinojen avulla. He painottavat, että opinnäytetyön tekijän tulee pohtia, mikä toteutustapa palvelisi parhaiten kohderyhmää. Pohdin toteutustapaa asiakkaiden ja työntekijöiden näkökulmasta, tutustuin erilaisiin oppaisiin ja kansioihin, minkä seurauksena päädyin toteuttamaan oppaan kansiomuodossa. Sähköinen versio ei mielestäni palvele ensikotia parhaalla mahdollisella tavalla, koska ensikodin asiakkailla on harvoin oma tietokone mukana ensikotijaksolla ja asiakkaiden käytössä on vain yksi yhteinen asiakastietokone. Lisäksi uskon, että konkreettinen kansio asiakkaan huoneessa houkuttelee tutustumaan siihen paremmin kuin sähköinen versio, joka helposti unohtuu tietokoneelle.

Kansiossa oleva opas palvelee mielestäni parhaiten ensikodin kohderyhmää ja tarpeita, koska siihen on helppo tulostaa lisää tekstisivuja ja muokata jo olemassa olevia. Kansiota on myös helppo päivittää asiakkaiden toiveiden ja esimerkiksi muuttuneiden sääntöjen tai yhteystietojen osalta. Kansio on selkeä ja helppolukuinen, koska siihen pystyy lisäämään välilehtiä eri aihealueiden välille, jotta asiakkaan on helppo löytää pikaisellakin vilkaisulla etsimänsä aihe. Annan oppaan ensikodin käyttöön myös sähköisessä muodossa, jotta asiakkailla olisi mahdollisuus valita myös sähköisen version lukeminen paperiversion lisäksi. Työntekijöiden on helppo muokata ja päivittää opasta, ja näin ollen kansio palvelee ensikodin toimintaa pitkään.

5.2 Sisältö ja informatiivisuus

Aloitin oppaan sisällön laatimisen ensikodin työntekijöiltä saamani aineiston perusteella. Aineiston analyysin perusteella laadin tuloksista taulukon helpottaakseni tulosten hahmottamista. Tekstissä käytän vastaajista muotoa vastaaja 1 (V1), vastaaja 2 (V2), vastaaja 3 (V3) ja vastaaja 4 (V4).

Taulukko 1. Työntekijöiden näkemyksiä hyvästä oppaasta.

Ensikodin kirjallinen opas	Sisältö	<ul style="list-style-type: none"> • Asiakaslähtöinen • Helppolukuinen • Informatiivinen • Ydin tieto • Luotettava
	Ulkoasu	<ul style="list-style-type: none"> • Kuvia • Selkeä • Kuvioita
	Odotukset	<ul style="list-style-type: none"> • Asiakkaita palveleva • Helppo lukea • Nostaa esiin pääkohdat • Perehdytysväline

Taulukosta 1 käy ilmi, että työntekijöiden haastattelusta nousi esiin, että he toivovat opasta, joka on asiakkaita palveleva, yksinkertainen ja informatiivinen opas, jota voisi käyttää myös työntekijöiden perehdytyksessä. Työntekijät kertoivat, että asiakkailla on usein hahmotuksen vaikeutta ja internetin tietotulva saattaa luoda monelle

ensikodin asiakkaalle haasteita löytää luotettavaa ja selkeää tietoa, joten opas toimisi erinomaisena tietolähteenä uusille vanhemmille, joilla saattaa olla monenlaista problematiikkaa elämässään.

V1: Nykyään netissä on niin paljon tietoa, että sieltä on toisinaan vaikea löytää luotettavaa tietoa, joten opas olisi ainakin luotettava tiedonlähde.

Työntekijöiden mukaan hyvä opas on asiakaslähtöinen ja asiakkaita ajatellen tehty ja luo asiakkaalle tervetulleen olon. He kertovat, että opas selkeyttää asiakkaiden ensikotijakson alkamista ja tarjoaa heille informaatiota uudessa elämäntilanteessa sekä tukee asiakkaita vanhemmuudessa. Työntekijät pohtivat, että asiakas voi palata oppaan asioihin itsenäisesti tai yhdessä työntekijän kanssa. Lisäksi työntekijät pohtivat, että oppaan sisällöstä voidaan keskustella myös yhteisön kesken.

V2: Asiakkaan ei tarvitse muistaa kaikkea ulkoa, vaan voi tsekata asioita oppaasta. Sama pätee työntekijöihin, kaikki tarvittava tieto löytyy oppaasta, joten esimerkiksi sijaisten on helppo tarkistaa käytännön asioita oppaasta.

Haastattelukysymykseen, mitä opas tarjoaa työntekijöille, he vastasivat, että opas lisää työhön laatua, toimii perehdytysvälineenä työntekijöille ja apuvälineenä työskentelyssä asiakkaiden kanssa.

V3: Se nostaa esiin pääkohtia, toimii niin sanottuna muistilistana tärkeistä asioista sekä palauttaa työntekijöitä perustehtävän äärelle.

Työntekijät toivoivat, että kaikki työntekijät pystyvät käyttämään opasta apunaan työskennellessään ensikodilla.

Taulukko 2. Työntekijöiden näkemyksiä vanhemmuuden tukemisesta oppaan avulla.

Vanhemmuuden tukeminen oppaan avulla	Ensikodin toiminta	<ul style="list-style-type: none"> • Ensikodin esittely • Säännöt • Viikko-ohjelma • Ensikodin ryhmätoiminta • Yhteystiedot
	Vauva-arki	<ul style="list-style-type: none"> • Lapsivuodeaika • Vauvan tarvikkeet • Vauvan ruokinta • Vauvan perushoito • Kylvetys • Vauvan kehitys • Tampereen lapsiperhepalvelut • Lorut ja leikit

Taulukosta 2 käy ilmi työntekijöiden toiveita oppaan sisällöstä. Pyysin työntekijöitä nimeämään kuusi heidän mielestään tärkeintä aihetta opasta ajatellen. Heiltä tuli paljon vastauksia, mutta kaikilla heillä oli yhteneväinen mielipide siitä, että oppaassa täytyy olla ainakin ensikodin palvelunkuvaus, arkiset asiat ja säännöt selkeästi, koska monet asiakkaat eivät hahmota, miksi heidät on veloitettu tulemaan ensiko-

dille, joten palvelunkuvaus ja ensikodin tehtävät olisi hyvä olla oppaassa yksinkertaisesti selitettynä. Lisäksi kaikkien sääntöjen löytyminen kootusti yhdestä paikasta helpottaa sääntöjen läpikäymistä asiakkaan kanssa eikä säännöistä tule näin ollen erimielisyyksiä. Etenkin asiakkaiden vaitiolovelvollisuussääntö on työntekijöiden mukaan välillä unohtunut asiakkailta, joten yhteisten toimintatapojen esittely on tärkeä osa opasta.

V2: Mun mielestä siitä pitää käydä selväksi, että työntekijät on ensikodilla asiakkaita varten ja meiltä saa ja pitää kysyä apua ja neuvoja.

Työntekijät pohtivat, että oppaasta olisi hyvä löytyä jonkinlainen sosiaalityötä asiakkaalle avaava osuus, jossa kerrotaan perusasioita lastensuojelusta ja käytännöistä, koska monet asiakkaat tulevat ensikodille vasten tahtoaan eivätkä aina ymmärrä miksi joutuvat ensikodille, kuka on perheenjäsenten sosiaalityöntekijä tai miksi on tärkeää, että ensikoti tekee yhteistyö sosiaalitoimen, neuvolan ja asiakkaan verkostojen kanssa.

Työntekijät nimesivät tärkeiksi teemoiksi myös muun muassa lapsivuodeajan, imeytyksen, varhaisen vuorovaikutuksen, vertaistuen, kylvetyksen, riittävän hyvän vanhemmuuden tunnusmerkit, synnytyskassin sisällön, viimeiset raskausviikot, vauvahieronnan, vauvan käsittelyotteet, vauvan kehityksen, leikkivinkit sekä Tampereen lapsiperhepalvelut. Lisäksi yleinen hätänumero, synnytyssairaalan yhteystiedot sekä arkielämää helpottavat asiat, kuten bussiaikataulut, koettiin tärkeiksi.

V1: Olis kiva, kun asiakkaat saisi oppaasta vinkkejä ja apua arjen tilanteisiin, vahvistusta vanhemmuuteensa ja vauvan hoitoon.

Haastattelussa kysyin työntekijöiltä, miten he aikovat hyödyntää opasta. He kertoivat, että opas sijoitetaan asiakkaiden huoneisiin. Opas esitellään uudelle asiakasparheelle heidän ensimmäisenä ensikotipäivänään ja käydään sitä heidän kanssaan yhdessä läpi. Asiakas voi palata oppaan aiheisiin rauhassa itsenäisesti ensikotijakson aikana ja kysyä aiheista lisää työntekijöiltä. Työntekijät pohtivat, että opasta hyödynnetään ensikodin yhteisön kesken esimerkiksi yhteisöryhmissä tai asiakas voi käydä oppaan aiheita läpi työntekijän kanssa kahdestaan esimerkiksi omatyöntekijä tapaamisissa.

5.3 Oppaan laatiminen

Kirjallisen oppaan laatimisessa minun tuli kiinnittää huomiota sisällön lisäksi opinäytetyöni oppaan ulkoasuun. Työntekijät toivoivat oppaasta selkeää ja tiivistä kokonaisuutta. Aloitin oppaan laatimisen ryhmähaastattelusta saamani aineiston perusteella. Aineiston analyysin jälkeen aloin hahmotella oppaan sisällysluetteloa tulosten perusteella. Aineiston perusteella valitsin oppaan pääotsikoiksi ensikodin esittelyn, yhteystiedot, säännöt, viikko-ohjelman, vauvan tarvikkeet, synnytyskassin, lapsivuodeajan, vauvan perushoidon, vauvan ravinnon; imetys ja pulloruokinta, vauvan kehitysvaiheet 0–6 kuukauden iässä, kylvetys, Tampereen alueen lapsiperhepalvelut sekä lorut ja leikit vauvan kanssa.

Oppaan sisältöä kirjoittaessani pyrin pitämään asiakasryhmän mielessäni sekä kirjoittamaan asiat mahdollisimman yksinkertaisesti ja selkeästi. Pyrin kertomaan otsikkoa vastaavat asiat ytimekkäästi, mutta lempeästi, jotta oppaasta ei tulisi liian virallinen, vaan pyrin saamaan oppaasta helposti lähestyttävän ja asiakaslähtöisen. Asiakaslähtöiseen ajatteluun minut johdatti Torkkalan, Heikkisen ja Tiaisen kirja *Potilasohjeet ymmärrettäviksi* (2002, 35–36), jossa ensimmäisenä ehdotettiin pohtimaan, kenelle ohjetta kirjoitetaan ja kuka ohjeen lukija on. He lisäävät, että hyvä ohje puhuttelee asiakasta ja asiakas ymmärtää ensi vilkaisulla, että teksti on tarkoitettu hänelle. He painottavat myös, että otsikointi on ensiarvoisen tärkeää. Alajärvi ym. (2014, 114) painottavat, että kirjoittajan tulee pitää mielessään tekstin tavoite,

tarve, kohderyhmä, aloitus ja lopetus sekä luettavuus. Näiden ohjeiden avulla kirjoitin oppaan sisällön.

Tekstin lisäksi halusin oppaaseen visuaalisuutta, joten lisäsin oppaaseen kuvioita, tietoisuuksia ja itse ottamiani valokuvia elävöittäväksi opasta. Torkkala ym. (2002, 40) painottavat, että tekstin luettavuutta, ymmärrettävyyttä ja kiinnostavuutta voi lisätä valitsemalla tekstiin sopivat kuvat ja kuviot. Valitsin oppaan valokuviksi itseni ottamia kuvia arkisista tilanteista vauvaperheessä, jotta kuvat luovat aitouden tunnetta oppaaseen. En halunnut valita ammattilaisvalokuvaajan ottamia niin sanotusti liian täydellisiä kuvia, koska opas on tarkoitettu haastavassa elämässä oleville vanhemmille, joten luonnolliset ja arkiset kuvat sopivat mielestäni oppaaseen paremmin. Valitsemiini kuviin asiakkaat voivat mielestäni samaistua, mikä lisää oppaan kiinnostavuutta.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa tarkastelen tutkimustuloksia ja peilaan niitä aihetta käsittelevään kirjallisuuteen ja muihin lähteisiin. Tarkastelen tuloksia myös tutkimuskysymysteni kautta.

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli toteuttaa ensikodin työntekijöiden kanssa vanhemmuutta tukeva opas ensikodin asiakkaille. Tutkimuskysymykseni olivat: ”Miten vanhemmuutta voidaan tukea?” ja ”Miten ensikodin työntekijöiden kanssa kehitetään vanhemmuutta tukeva opas?”. Haastattelin ensikodin työntekijöitä ryhmähaastattelun avulla ja vastauksista sain opinnäytetyöni aineiston. Analysoin aineiston teemottelemalla sen ja kokosin tulokset taulukkoon, josta ne ovat helposti luettavissa. Taulukon avulla suunnittelin ensikodin asiakkaille suunnatun oppaan ja toteutin sen. Yhteistyö Tampereen ensikodin kanssa sujui hyvin, ja sain heiltä tarvittavat tiedot oppaan kokoamista varten. Koen, että he pääsivät vaikuttamaan oppaan sisältöön ja saivat oman äänensä kuuluviin, jotta oppaasta tuli ensikodin tarkoituksiin sopiva työväline.

Ryhmähaastattelussa sain työntekijöiltä paljon vastauksia tutkimuskysymyksiini. Työntekijöiden mielestä oppaan pitäisi olla luotettava, helppolukuinen, ydin tiedon sisältävä sekä selkeä. Työntekijät toivat esiin ajatuksen siitä, että nykyään on valtavasti erilaista tietoa saatavilla, joten olisi hyvä, kun asiakkailla olisi käytössään luotettava lähde, josta he saavat ajantasaista tietoa. Ylen (2018) artikkelissa Väestöliiton perhesuhteiden asiantuntija Minna Oulasmaa kertoo, että aiemmin vanhemmilla oli helpompaa, kun tietoa ja valintamahdollisuuksia ei ollut saatavilla valtavaa määrää vaan vanhemmat saivat tietoa esimerkiksi omilta vanhemmiltaan tai neuvolasta. Hän jatkaa, että nykyään vanhemmat kokevat painetta siitä, että eivät voi sanoa, etteivät tieneet jotain asiaa, kun kaikki tieto on kaikkien saatavilla internetissä. Ongelmana on kuitenkin se, että internetissä oleva tieto saattaa olla hyvinkin ristiriitaista.

Vilénin ym. (2013, 86) mukaan vanhemmuuteen kaivataan tukea kriisitilanteiden lisäksi ihan tavallisissa arkisissa asioissa. THL:n (2018) teettämän tutkimuksen mukaan vanhemmat kaipaavat ammatillista tukea lapsen kehitykseen ja kasvuun liitty-

vissä asioissa. Tämä käy ilmi myös ensikodin työntekijöiden haastatteluvastauksista. He toivat esiin hyvin arkisia asioita, kuten kylvytys, ruokinta, vauvan perushoito ja kehitys. Oppaan tärkeimpinä teemoina työntekijät pitivät näiden lisäksi ensikodin toimintojen ja sääntöjen esittelyä sekä yhteystietoja. Myös Tampereen alueen lapsiperhepalveluita, tietoa lapsivuodeajasta, loruja ja leikkejä sekä vauvan tarvikkeita pidettiin tärkeinä. Nämä aiheet muodostavat oppaan pääteemat, joiden ympärille keräsin aiheista tietoa ja näin ollen sain aikaan vanhemmuutta tukevan oppaan. Mielestäni nämä teemat loivat selkeän pohjan oppaalle, josta löytyy kaikki tarvittava tieto uudelle ensikodin asiakkaalle ja uudelle vanhemmalle. Pyrin pitämään oppaan tietomäärän kohtuullisena ja ytimekkäänä, jottei oppaasta tule liian tekstipainotteinen ja jotta asiakkaat oikeasti jaksavat perehtyä siihen.

STM:n julkaisema Sosiaalihoitolain soveltamisopas (2017, 53) määrittelee sosiaalityön yksilön, perheiden, yhteisöjen ja rakenteiden tasolla tehtäväksi sosiaalisia ongelmia ehkäiseväksi, vähentäväksi tai poistavaksi asiantuntijatyöksi, joka perustuu ihmisoikeuksiin ja yhteiskunnalliseen oikeudenmukaisuuteen ja jonka avulla varmistetaan kaikista vaikeimmassa asemassa olevien ihmisten avun ja tuen saaminen. Lisäksi määritelmässä on mainittu, että erityistä huomiota on kiinnitettävä lasten sosiaalisen turvallisuuden varmistamisen ja vanhemmuuden tukeen. Lisäksi Suomessa on käynnissä SOTE-uudistus (THL 2019), jonka osana oli lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE), jonka etusijalla on vanhemmuuden tuki ja lapsen etu. Opinnäytetyöni aihe kietoutuu vahvasti STM:n sosiaalityön määritelmän ja ajan-kohtaisen LAPE-hankkeen painopisteiden ympärille, koska tarkoitukseni on luoda opinnäytetyöni tuotoksena haastavassa elämäntilanteessa oleville perheille opas vanhemmuuden tueksi. Oppaan avulla jokainen asiakas saa tasa-arvoiset lähtökohdat ensikotijaksolleen eikä työelämän haasteet kuten kiire tai henkilöstöpula vaikuta siihen, toteutuuko tasa-arvoinen sosiaalityö.

7 POHDINTAA

Suoritin työharjoitteluni ensikodilla keväällä 2018 ja jatkoin työskentelyä siellä harjoittelun jälkeen. Ensikodin käytännön työskentelyn kautta nousi esiin kehittämistarpeita, joista aloimme työntekijöiden kanssa pohtia mahdollista opinnäytetyön aihetta minulle. Oma kiinnostukseni on aina ollut vahvasti tasa-arvoisessa ja läpinäkyvässä sosiaalityössä. Huomasin, että aina tämä ei ensikodilla toteutunut, koska työelämän haasteet, kuten kiire ja työntekijä vaje tai asiakkaiden nopeat tilanteiden muutokset vaikuttivat siihen, että kaikki asiakkaat eivät esimerkiksi saaneet samanlaista perehdytystä ensikodin toiminnasta ja talon tavoista. Mielestäni on erittäin tärkeää, että haavoittuvassa asemassa olevat ensikodin asiakkaat saavat heille kuuluvan tiedon selkeässä ja ymmärrettävässä muodossa, tasa-arvoisesti ja samoista lähteistä eikä kiire vaikuta siihen toteutuvatko yllämainitut asiat. Näin syntyi idea oppaasta, joka tukisi ensikodin asiakkaita vanhemmuudessa. Toteutin ideani opinnäytetyönäni.

Toiminnallisen opinnäytetyön toteuttaminen oli kiinnostava ja monipuolinen prosessi, jonka suorittaminen vaatii kohdeorganisaation toimintaan tutustumista ja tiivistä yhteistyötä heidän kanssaan sekä kirjallisuuteen perehtymistä laaja-alaisesti. Oma prosessisani helpotti se, että ensikoti oli minulle tuttu eikä minun tarvinnut tutustua organisaatioon, vaan tiesin paljon asioita jo etukäteen. Toisaalta tämä oli myös haaste, koska monet asiat olivat minulle itsestäänselvyksiä, joten minun piti yrittää pohtia aihetta etäämmältä, jotta saisin mahdollisimman objektiivisen otteen opinnäytetyöhöni. Lisäksi toiminnallista opinnäytetyössä haastetta lisää se, että täytyy osata pitää sekä raportin että produktin narut käsissä ja tehdä niistä yhtenäinen kokonaisuus. Suunnitelman laatiminen oli ensiarvoisen tärkeässä asemassa, jotta sekä kirjallinen raportti että produkti ovat tasapainossa.

Opinnäytetyöni valmistuminen oli pitkä prosessi, joka alkoi syksyllä 2018, kun sovin ensikodin johtajan kanssa, että voin tehdä opinnäytetyöni ensikodille. Aiheeni oli tuossa vaiheessa vielä hyvin pirstaleinen ja laaja. Kävin esittelemässä opinnäytetyöni suunnitelman helmikuussa 2019. Opinnäytetyötä käsittelevissä kirjoissa (mm. Vilkkä & Airaksinen 2003; Hakala 2004) painotetaan opinnäytetyön suunnitelmallisuuden tärkeyttä ja se oli erittäin tärkeä osa myös minun opinnäytetyöni prosessia,

koska opinnäytetyöni valmistumisen matkalle mahtui muun muassa työntekoa, opiskelua, raskaus ja äitiysloma, joten ilman suunnitelmaa opinnäytetyö ei olisi valmistunut. Kevään 2019 rauhoitin äitiyslomalleni ja aloitin suunnitelmallisesti työstämään opinnäytetyötäni uudelleen kesällä 2019. Keräsin aineiston kesällä 2019 ja syksyllä analysoin tulokset ja kirjoitin opinnäytetyön teoriaa sekä opasta. Aiheen rajausta selkiytyi entisestään syksyn aikana, ja kun sain vihdoin tutkimuskysymykset oikeaan muotoon, oli kirjoittaminen paljon helpompaa. Kävin esittelemässä opinnäytetyöni vaihetta lokakuun seminaarissa ja jatkoin raportin ja oppaan työstämistä.

Olen erittäin iloinen, että pääsin tutustumaan Ensikodin toimintaan entistä laajemmin ja pohtimaan vanhemmuutta ja vanhemmuuden tukemista eri näkökulmista. Opinnäytetyöprosessin aikana kasvoinkin ja kehityin ammatillisesti hyvin paljon, koska perehdyin suureen määrään kirjallisuutta ja erilaisia lähteitä, jotta saisin aikaan monipuolisen ja ajankohtaisen opinnäytetyön. Kirjallisuudesta nousi esiin paljon sellaisia aiheita ja ajatuksia, joita pohdin ja pyrin analysoimaan mielessäni, miten ne vaikuttavat minuun ja sosionomina työskentelyyni. Tällaisia aiheita olivat esimerkiksi eri kulttuuritaustaa edustavat perheet, vanhemmuuden määritelmän haasteellisuus ja lapsettomuus. Opinnäytetyöprosessin aikana sain enemmän varmuutta omaan tekemiseeni ja luottoa omiin kykyihini. Minulle varmistui ajatus siitä, että haluan olla sosionomina sellainen, joka kehittää, ideoi ja luo uutta. Haluan olla se, joka ajaa tasa-arvon toteutumista ja uskaltaa puuttua epäkohtiin. Opinnäytetyön tekeminen antoi tähän erittäin hyvän pohjan. Suunnitelmallinen ja pitkä opinnäytetyöprosessi opetti myös sen, että kannattaa aina laatia ensin hyvä suunnitelma, mutta täytyy olla myös valmis muokkaamaan sitä. Olen tyytyväinen, että sain tehdä opinnäytetyön, josta syntyi konkreettinen apuväline työelämään ja sain tutustua entistä syvemmin ensikotitoimintaan ja vanhemmuuden monimuotoiseen maailmaan. Sain myös paljon vinkkejä ja ajatuksia omaan vanhemmuuteeni.

Heti opinnäytetyön aihetta miettiessäni halusin, että opinnäytetyöstäni on konkreettista hyötyä ja apua työelämään, koska itse työelämässä olleena olen huomannut, miten vähän ehtii pitkäjänteisesti keskittymään työelämän kehitysprojekteihin, joten halusin, että opinnäytetyöni tuo jotain uutta työelämään. Mielestäni opinnäytetyön raportti ja opas täydentävät hyvin toisiaan. Raportissa olen keskittynyt enemmän vanhemmuuteen ja sen tuen muotoihin sekä ensikotitoimintaan. Opas taas on hyvin

konkreettinen ja asiakasläheinen. Oppaasta tuli mielestäni selkeä ja informatiivinen, niin kuin työntekijät toivoivat. Oppaaseen olisi voinut tehdä monta teemaa lisää, mutta olen tyytyväinen tähän, mitä sain aikaan, koska liian laaja opas saattaa menettää fokuksensa. Pysin tekemään oppaasta lempeän. Halusin esimerkiksi tuoda oppaassa esiin, että jokainen vanhempi tekee oman päätöksensä siitä, imettääkö lastaan vai antaako hänelle äidinmaidonkorviketta, koska tämä on yksi asia, josta äitejä syyllistetään yhteiskunnassa paljon, kuten kerroin johdannossa Rita Niemi-Mannisen esimerkin avulla. Toivon, että oppaasta on apua ensikodin asiakasperheille ja että opas pääsee ahkeraan käyttöön. Opasta on helppo päivittää ja muokata, mikä tekee siitä pitkäikäisen. Opas on helposti muokattavissa myös muiden ensikotien käyttöön ja siihen voi tutustua myös ensikotia harkitsevat perheet.

Jatkotoimintaehdotuksena toivoisin, että opasta pystyttäisiin laajentamaan vielä entisestään. Vanhemmuutta tukevia aiheita on hyvin paljon, ja niihin voisi syventyä vielä laajemmin. Esimerkiksi asiakkaiden kokemukset vanhemmuuden tukemisesta ensikodissa olisi mielenkiintoinen jatkotutkimus aiheesta. Toivoisin myös, että jokaisessa Suomen Ensikodissa olisi oma yksilöllinen oppaansa asiakkaille, jotta tasa-arvoinen sosiaalityö mahdollistuu.

LÄHTEET

- Alajärvi, K., Hägg, M., Kärkkäinen, V., Leveelahti, S., Vallisaari, M., Vuorio, P & Yli-Kerttula, M. 2014. Ammatilainen viestii. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Ensi- ja turvakotien liitto. Ei päiväystä. Yhteystiedot. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 16.10.2019]. Saatavana: <https://ensijaturvakotienliitto.fi/tampereenensijaturvakoti/yhteystiedot/>
- Ensi- ja turvakotien liitto. 2017. Turvallinen lapsuus tehdään tänään. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 16.10.2019]. Saatavana: https://issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/etkl_vkesite2017_lowres
- Hakala, J. 2004. Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille. Helsinki: Gaudeamus.
- Helminen, J. 2006. Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali-terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Juva: PS-Kustannus.
- Imetyksen tuki ry. 2019. Rita Niemi-Mannisen ja Imetyksen tuki ry:n yhteistyö päättyy. [Verkkoartikkeli]. [Viitattu 12.2.2020]. Saatavana: <https://imetys.fi/yhdistys/ajankohtaista/rita-niemi-mannisen-ja-imetyksen-tuki-ryn-yhteistyö-paattyy/>
- Jyväskylän yliopisto. 2019. Vanhemmuuden voimavara- ja kuormitustekijät – tutkimus (VoiKu). [Verkkoartikkeli]. [Viitattu 15.2.2020]. Saatavana: <https://www.jyu.fi/edupsy/fi/laitokset/psykologia/tutkimus/tutkimusalueet/perhetutkimus/voiku-tutkimus>
- Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M., Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. 2. uudistettu painos. Helsinki: Edita.
- Karling, M., Ojanen, T., Siven, T., Vihunen, R. & Vilen, M. 2009. Lapsen aika. 12. uudistettu painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Katajamäki, M. & Gylden, O. 2014. Suomalainen vauvakirja. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Kristeri, I. 1999. Näe minut – Vanhemmuus ja lapsen kohtaaminen. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki.
- L 13.1.2015/11. Isyyslaki.
- L 253/2018. Äitiyslaki.

- Lammi-Taskula, J. & Karvonen, S. 2014. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Tampere: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Miettinen, A. 2015. Perhebarometri 2015. Miksi syntyvyys laskee?: Suomalaisten lastensaantiin liittyviä toiveita ja odotuksia. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Väestöliitto ry. [Viitattu 12.2.2020]. Saatavana: https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/6101db1c18838e12e149e284b529a4bc/1581492690/application/pdf/4876090/Perhebarometri2015_netti.pdf
- Mikkonen, I. & Saarinen, A. 2018. Vertaistuki sosiaali- ja terveysalalla. Tallinna: Tietosanoma Oy.
- Parkes, A., Sweeting, H., & Wight, D. 2015. Parenting stress and parent support among mothers with high and low education. [Verkkoartikkeli]. Julkaisussa Journal of family psychology. [Viitattu 20.11.2019]. Saatavana: American psychological association. Vaatii käyttöoikeuden.
- Perälä, M., Salonen, A., Halme, N. & Nykänen, S. 2011. Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita: Vanhempien näkökulmia. Tampere: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. 2011. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Sihvola, S. 2002. Voimaa vanhemmuuteen. Jyväskylä: Gummerus Kustannus Oy.
- Sorkkila, M & Aunola, K. 2019. Risk factors for parental burnout among Finnish parents: The role of socially prescribed perfectionism. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 12.2.2020]. Saatavana: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2Fs10826-019-01607-1.pdf>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2017. Sosiaalihuoltolain soveltamisopas. Helsinki. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 25.8.2019]. Saatavana: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80391/05_17_Sosiaalihuoltolain%20soveltamisopas.pdf
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2019. Lapset, nuoret ja perheet. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 21.11.2019]. Saatavana: <https://stm.fi/lapset-nuoret-perheet>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2020. Perhevapaaudistus tähtää perheiden hyvinvointiin ja tasa-arvon lisäämiseen. [Verkkoartikkeli]. [Viitattu 15.2.2020]. Saatavana: https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/perhevapaaudistus-tahtaa-perheiden-hyvinvointiin-ja-tasa-arvon-lisaamiseen

- Särkelä, R. 2016. Ny början. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Förbundet för mödra- och skyddhem. [Viitattu 10.2.2020]. Saatavana: https://issuu.com/ensi-jaturvako-tienliitto/docs/f_rbundet_m_dra_och_skyddshem_i_d
- Tampereen ensi- ja turvakoti ry. 2019a. Ensikotisopimus. Julkaisematon. [Viitattu 19.10.2019].
- Tampereen ensi- ja turvakoti ry. 2019b. Tampereen ensikoti. Esite. [Viitattu 18.10.2019].
- Tampereen ensi- ja turvakoti ry. 2019c. Prosessikaavio. Julkaisematon kaavio. [Viitattu 18.10.2019].
- Tampereen ensi- ja turvakoti ry. 2019d. Toimintatilasto. Julkaisematon tilasto. [Viitattu 18.10.2019].
- Tampereen ensi- ja turvakoti ry. 2019e. Vaaviryhmä. Julkaisematon ohje. [Viitattu 17.10.2019].
- Tampereen ensi- ja turvakoti ry. 2019f. Vanhemmuusryhmä. Julkaisematon ohje. [Viitattu 17.10.2019].
- Tampereen ensi- ja turvakoti ry. 2019g. Vauva- ja vanhemmuustyö ensikodissa. Julkaisematon ohje. [Viitattu 17.10.2019].
- Tampereen ensi- ja turvakoti ry. 2019h. Yhteisöryhmä. Julkaisematon ohje. [Viitattu 17.10.2019].
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 23.1.2019. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE). [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 23.7.2019]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape->
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 29.10.2019. Lasten, nuorten ja perheiden sosiaalipalvelut. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 16.12.2019]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 7.5.2019. Tilastoraportti. Pienten lasten ja heidän perheidensä hyvinvointi 2018. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 4.12.2019]. Saatavana: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138082/Pienten%20lasten%20ja%20heid%c3%a4n%20perheidens%c3%a4%20hyvinvointi%202018final.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 19.9.2019. Perheiden moninaisuus. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 21.11.2019]. Saatavana: <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-tila/perheet-ja-vanhemmuus/perheiden-moninaisuus>

- Terävä, H. 2018. "Lapsi söi ja nukkui kellontarkasti, unohdin itseni täysin": Uupumus ja yksinäisyys ovat nykyvanhemmuuden pahimmat vitsaukset. [Verkkootikkeli]. [Viitattu 15.2.2020]. Saatavana: <https://yle.fi/uutiset/3-10020188>
- Tilastokeskus. 22.5.2019. Perheiden määrä jatkanut laskuaan. [Verkojulkaisu]. [Viitattu 21.11.2019]. Saatavana: https://www.stat.fi/til/perh/2018/perh_2018_2019-05-22_tie_001_fi.html
- Torkkala, S., Heikkinen, H & Tiainen, S. 2002. Potilasohjeet ymmärrettäviksi. Opas potilasohjeiden tekijöille. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. 1. uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Sivén, T., Neuvonen, S & Kurvinen, A. 2013. Lapsuus erityinen elämänvaihe. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4.uudistettu painos. Juva: PS-kustannus.
- Vilka, H & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Wacklin, M. 2016. Elämää sukupolvien talossa. Tampere: Tampereen ensi- ja turvakoti ry.